

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

Το περιβάλλον γύρω μας

Σ' ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ

- Μαθαίνουμε για το **φυσικό περιβάλλον**: τις αιτίες μόλυνσής του, τις συνέπειες και τους τρόπους αντιμετώπισης της μόλυνσης.
- Επεξεργαζόμαστε ένα άρθρο, δημοσιευμένο σε εφημερίδα, με τίτλο: **Πιο κοντά στο όριο συναγερμού η κλιματική αλλαγή** και απαντάμε σε σχετικές ερωτήσεις.
- Εξασκούμαστε στην αναγνώριση των **μερών του λόγου**, στη διάκριση **οριστικού** και **αόριστου άρθρου** και στην κλίση των **ουσιαστικών**.
- Μαθαίνουμε **νέες λέξεις** και εξασκούμαστε **με λεξιλογικές ασκήσεις**.
- Μαθαίνουμε πώς **γράφουμε ένα άρθρο**.
- Δοκιμάζουμε τις γνώσεις μας με ένα **Κριτήριο Αξιολόγησης**.

1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΘΕΜΑΤΟΣ

Το περιβάλλον

> Το περιβάλλον διακρίνεται σε

α) Φυσικό: το σύνολο των φυτικών και ζωικών οργανισμών (χλωρίδα και πανίδα), των υλικών στοιχείων (αέρας, φωτιά, νερό κ.λπ.) και των γεωλογικών σχηματισμών (βουνά, έδαφος, υπέδαφος, θάλασσες, λίμνες κ.λπ.), το οποίο υπάρχει ανεξάρτητα από τη βούληση και τις ενέργειες του ανθρώπου.

β) Κοινωνικό ή τεχνητό: η παρέμβαση του ανθρώπου στο φυσικό περιβάλλον δημιουργεί ένα περιβάλλον τεχνητό (σπίτια, δρόμοι, φράγματα, μηχανές, κ.λπ.), μέσα στο οποίο διαβίει το ανθρώπινο γένος. Δηλαδή, οτιδήποτε επιτρέπει στον άνθρωπο να βελτιώσει τις συνθήκες ζωής του μέσα στο κοινωνικό περιβάλλον που ο ίδιος δημιουργεί.

> Αιτίες μόλυνσης

- ▶ Χρήση πολλών φυτοφαρμάκων από αγρότες
- ▶ Ανεξέλεγκτη σπατάλη φυσικών πόρων
- ▶ Δυσσομία λόγω απορριμμάτων εκτός κάδων
- ▶ Καυσαέρια αυτοκινήτων (έντονο κυκλοφοριακό πρόβλημα στις μεγαλουπόλεις) και εργοστασίων
- ▶ Λύματα εργοστασίων και επιχειρήσεων που καταλήγουν στις ακτές
- ▶ Πολεμικοί εξοπλισμοί
- ▶ Ατυχήματα (πυρηνικά, πετρελαιοκηλίδες, πυρκαγιές)
- ▶ Αλαζονική συμπεριφορά λόγω τεχνολογικής προόδου
- ▶ Αστικοποίηση, αστυφιλία, πληθυσμιακή αύξηση

> Συνέπειες υποβάθμισης του φυσικού περιβάλλοντος

- ▶ Επισφαλής επιβίωση
- ▶ Αρρώστιες, θάνατος
- ▶ Απειλή ψυχοσωματικής υγείας λόγω αγχωτικού τρόπου ζωής
- ▶ Συρρίκνωση χλωρίδας και πανίδας (καύση δασών με σκοπό τη δημιουργία οικοδομήσιμης γης, με αποτέλεσμα τον αφανισμό χιλιάδων ζώων και σπάνιων φυτών.
- ▶ Καταστροφή αρχαιολογικών μνημείων.
- ▶ Κλιματολογικές αλλαγές (όξινη βροχή, νέφος, τρύπα του όζοντος)
- ▶ Εξάντληση φυσικών πόρων

> Τρόποι αντιμετώπισης του φαινομένου

- ▶ Αξιοποίηση των ειδικών κάδων που τοποθετούν οι δήμοι για τις ανάγκες των πολιτών
- ▶ Ανακύκλωση υλικών, όπως γυαλί, πλαστικό, χαρτί, αλουμίνιο, κ.ά.
- ▶ Μείωση των μετακινήσεων με το αυτοκίνητο, χρήση μέσων μαζικής μεταφοράς ή ποδηλάτου

- ▶ Αξιοποίηση εναλλακτικών πηγών ενέργειας (ηλιακή, γεωθερμική, αιολική)
- ▶ Στροφή των αγροτών στις βιολογικές καλλιέργειες και περιορισμός των φυτοφαρμάκων
- ▶ Βιολογικός καθαρισμός των εργοστασίων και των επιχειρήσεων
- ▶ Μαθήματα περιβαλλοντολογίας με σκοπό τη δημιουργία οικολογικής συνείδησης στους μαθητές
- ▶ Αυστηροί νόμοι για την παραδειγματική τιμωρία των ασυνείδητων πολιτών

▶ Συμπέρασμα

Η κοινωνία, η πολιτεία, αλλά και κάθε άτομο σε προσωπικό επίπεδο, θα πρέπει να συμβάλλουν στην προστασία του περιβάλλοντος, επιδιώκοντας την υπέρβαση των δυσκολιών μέσω κινήτρων και πρωτοβουλιών. Εστιάζοντας στην αλλαγή νοοτροπίας με τη βοήθεια ποικίλων προγραμμάτων και στρατηγικών, που προσφέρει τόσο η εκπαίδευση όσο και η κοινωνία, το όραμα για ένα καλό παρόν κι ένα ακόμη καλύτερο μέλλον δεν θα παραμείνει ουτοπία. Συνεπώς, η δημιουργία φιλοπεριβαλλοντικών συμπεριφορών, προκειμένου να βελτιωθεί η ζωή στον πλανήτη και να τεθούν οι βάσεις για ένα βιώσιμο παρόν και ένα αειφόρο μέλλον, καθίσταται επιτακτική.

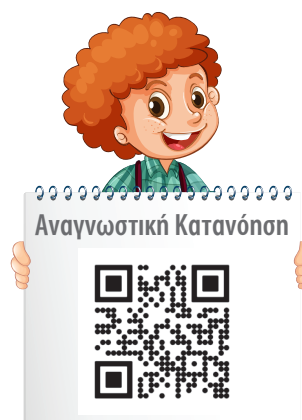
2 ΚΕΙΜΕΝΟ ΓΙΑ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ

Πιο κοντά στο όριο συναγερμού η κλιματική αλλαγή

Τα κράτη της παγκόσμιας κοινότητας συμφώνησαν πριν μερικούς μήνες να περιορίσουν την υπερθέρμανση του πλανήτη σε ένα επίπεδο που θα μπορούσε να θεωρηθεί τουλάχιστον ανεκτό. Τώρα, επιφανείς επιστήμονες, που ειδικεύονται στην κλιματική αλλαγή, προειδοποιούν με τη μελέτη τους ότι η κλιματική αλλαγή, ακόμα και σε αυτό το θεωρούμενο ανεκτό επίπεδο, θα αποδειχθεί εξαιρετικά επικίνδυνη.

Μεταξύ των πιο προφανών συνεπειών θα είναι η εμφάνιση φονικών καταιγίδων, η διάρρηξη και καταστροφή των παγοκρηπίδων στους Πόλους, αλλά και η άνοδος της στάθμης των θαλάσσιων υδάτων, που θα έχει ως αποτέλεσμα την καταβύθιση των παράκτιων πόλεων, πριν τα τέλη του αιώνα μας. Η πρώτη δημοσίευση της μελέτης έγινε πριν από περίπου έναν χρόνο και προκάλεσε έντονη αντιπαράθεση μεταξύ των επιστημόνων. Τα βασικά συμπεράσματα της έρευνας παραμένουν αμετάβλητα και, όπως όλα δείχνουν, ο επιστημονικός πόλεμος θα ξανανάψει για τα καλά τους επόμενους μήνες. [...]

Η μελέτη του δόκτορος Χάνσεν και των 18 συνεργατών του μελετά την τελευταία φορά φυσιολογικής θέρμανσης της Γης πριν από 120 χιλιάδες χρόνια, όταν η θερμοκρασία είχε φτάσει σε επίπεδα κατά τι υψηλότερα από τα σημερινά, που είχε ως αποτέλεσμα την τήξη

των πάγων και την άνοδο της θαλάσσιας στάθμης κατά 6,6 έως 10 μέτρα. Οι ειδικοί που μελετούν τις κλιματικές αλλαγές επισημαίνουν ότι θα προκαλέσουμε ίση ή μεγαλύτερη άνοδο της στάθμης των θαλάσσιων υδάτων έπειτα από αιώνες. Η τελευταία μελέτη, αντιθέτως, επισημαίνει ότι οι καταστροφικές συνέπειες της ανόδου της θερμοκρασίας θα εμφανιστούν εντός των επόμενων πενήντα ετών και θα ακολουθηθούν από τόσο δραματικές αλλαγές, ώστε θα αναγκαστούμε να εγκαταλείψουμε τάχιστα τις παράκτιες πόλεις.

Justin Gillis, εφ. Καθημερινή/The New York Times, 23/3/2016

Ερωτήσεις - Ασκήσεις

1. Αφού διαβάσετε προσεκτικά το κείμενο, να απαντήσετε **σύντομα** και **περιεκτικά** στις παρακάτω ερωτήσεις:

- α. Ποιες θα είναι οι επιπτώσεις της επικείμενης κλιματικής αλλαγής, σύμφωνα με τους επιστήμονες;
- β. Ποια τα πορίσματα της τελευταίας μελέτης σε σχέση με τις προηγούμενες εκτιμήσεις των ειδικών;

2. Να χαρακτηρίσετε ως **Σωστό (Σ)** ή **Λανθασμένο (Λ)** το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων:

- Οι επιστημονικές μελέτες είναι καθυσταστικές αναφορικά με την κλιματική αλλαγή στο μέλλον.
- Ένας από τους κινδύνους που ελλοχεύουν είναι η καταβύθιση των παράκτιων πόλεων πριν τα τέλη του αιώνα μας.
- Η πρώτη δημοσίευση της μελέτης βρήκε σύμφωνη ολόκληρη την επιστημονική κοινότητα.
- Στην πορεία, τα βασικά πορίσματα της έρευνας τροποποιήθηκαν.
- Πριν από 120 χιλιάδες χρόνια, η θερμοκρασία είχε φτάσει σε υψηλά επίπεδα, με αποτέλεσμα την τήξη των πάγων και την άνοδο της θαλάσσιας στάθμης κατά 6,6 έως 10 μέτρα.
- Λαμβάνοντας υπόψη την τελευταία μελέτη, οι καταστροφικές συνέπειες της ανόδου της θερμοκρασίας θα εμφανιστούν εντός των επόμενων εβδομήντα ετών.

3. Να αντικαταστήσετε τις σημειωμένες λέξεις κάθε αποσπάσματος με άλλες, **συνώνυμες** τους:

- α. Τα κράτη της παγκόσμιας κοινότητας **συμφώνησαν** _____
- β. Τώρα, **επιφανείς** επιστήμονες _____
- γ. που θα έχει ως αποτέλεσμα την **καταβύθιση** των παράκτιων πόλεων _____
- δ. Τα βασικά συμπεράσματα της έρευνας παραμένουν **αμετάβλητα** _____
- ε. Οι ειδικοί που μελετούν τις κλιματικές αλλαγές **επισημαίνουν** ότι _____

4. Όπως φαίνεται από τις μελέτες των ειδικών που αναφέρονται στο κείμενο, στο κοντινό μέλλον οι επιπτώσεις από την κλιματική αλλαγή θα είναι καταστροφικές. Ποια μέτρα θα μπορούσαμε να λάβουμε, ώστε να αποτρέψουμε αυτή την εξέλιξη; Να αναφέρετε με συντομία τις προτάσεις σας.

3 ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ

Α. Τα μέρη του λόγου*

1. Στο παρακάτω κείμενο να υπογραμμίσετε τα **κλιτά μέρη** του λόγου και να κυκλώσετε τα **άκλιτα**:

Τα παιδιά με ειδικές ανάγκες χρειάζονται ειδική βοήθεια, για να παρακολουθήσουν το πρόγραμμα του συνηθισμένου σχολείου. Η ειδική αυτή βοήθεια μπορεί να περιλαμβάνει ειδικά όργανα και μέσα, ειδικές μεθόδους διδασκαλίας ή διευθετήσεις του περιβάλλοντος. Έτσι, το τυφλό παιδί διδάσκεται ό,τι και τα άλλα παιδιά, αλλά διαβάζει και γράφει με τη μέθοδο Μπράιγ.

Στ. Πολυχρονοπούλου-Ζαχαρογέωργα, Ένα σχολείο για όλους: το δικαίωμα στη διαφορά

2. Να σημειώσετε σε ποιο **μέρος του λόγου** κατατάσσεται κάθε λέξη του παρακάτω αποσπάσματος:

Οι καμπίνες των επιβατών βρίσκονταν σε έναν διάδρομο, που υπήρχε μεταξύ του χώρου περιπάτου και του σαλονιού. Κάθε καμπίνα είχε έναν πτυσσόμενο νιπτήρα, ενώ τα μπάνια και το ντους βρίσκονταν κάτω, στο κατάστρωμα Β, όπου βρισκόταν επίσης η κουζίνα, καθώς και τα μαγειρικά σκεύη του πληρώματος.

Μυστήρια της Ιστορίας (διασκευή)

* Μελετήστε «Τα μέρη του λόγου». Βιβλίο Σύγχρονη Ελληνική Γραμματική, εκδ. Αρνός.

Β. Τα άρθρα*

1

1. Στο παρακάτω κείμενο να υπογραμμίσετε τα **οριστικά** και να κυκλώσετε τα **αόριστα** άρθρα:

Το τσίρκο Eloise είναι ένα σύγχρονο τσίρκο από τον Καναδά, διαφορετικό από τα άλλα. Δεν στεγάζεται σε τέντες, αλλά δίνει τις παραστάσεις του σε θέατρα, δεν διαθέτει ζώα, αλλά μόνο ... πολυτεχνίτες καλλιτέχνες, που είναι ταυτοχρόνως ακροβάτες, ηθοποιοί, χορευτές, μουσικοί και κλόουν. Οι παραστάσεις του περιλαμβάνουν συνήθως χορογραφίες. [...] Το τσίρκο Eloise, ξεφεύγοντας από την κλασική εικόνα που έχουμε για το τσίρκο, προσφέρει ένα εντυπωσιακό και άκρως ενδιαφέρον θέαμα, που έχει καταφέρει να κερδίσει κοινό και κριτικούς.

Εφ. Η Ελευθεροτυπία, 15-1-2002 (διασκευή)

2. Να συμπληρώσετε το παρακάτω κείμενο με το κατάλληλο **οριστικό** ή **αόριστο** άρθρο:

_____ φορά και _____ καιρό ζούσε _____ χωρικός με _____ γυναίκα του σ' _____ σπιτάκι μέσα σε _____ πυκνό δάσος. Είχαν και _____ κόρη τόσο όμορφη, που ακόμη και _____ ήλιος και _____ φεγγάρι ζήλευαν. _____ μέρα πέρασε το βασιλόπουλο, είδε _____ όμορφη κόρη και αμέσως ζήτησε από _____ γονείς της να την παντρευτεί. _____ πατέρας της, που δεν ήθελε να χάσει _____ κόρη του, είπε:
— Αν θέλεις _____ κόρη μου, πρέπει να περάσεις από τρεις δοκιμασίες...

3. Να συμπληρώσετε τα κενά των προτάσεων με το κατάλληλο **οριστικό** ή **αόριστο** άρθρο:

- α. Πηγαίνω στη δουλειά μου με _____ λεωφορείο.
β. _____ κορίτσι σε περιμένει έξω από το σπίτι! Την ξέρεις;
γ. Η Κατερίνα δουλεύει σε _____ τράπεζα.
δ. Θέλω _____ βιβλίο Το ημερολόγιο της Άνας Φρανκ.
ε. Θέλω _____ βιβλίο που να μιλάει για την οικονομία της Ελλάδας.
στ. _____ φίλος μου δουλεύει στην επιχείρησή σου.
ζ. Χρειάζομαι _____ υπάλληλο, για να εργαστεί στον φούρνο.
η. Στη Μαίρη αρέσει πολύ να πηγαίνει σ' _____ πάρκο.
θ. Η Ελένη έχει _____ γάτα για κατοικίδιο.
ι. Αυτή είναι _____ σύζυγος του Αποστόλη.
κ. _____ Γιώργος είναι πολύ έξυπνος!

* Μελετήστε «Τα μέρη του λόγου (Τα άρθρα)». Βιβλίο Σύγχρονη Ελληνική Γραμματική, εκδ. Αρνός.

- λ. Μήπως θέλεις _____ χυμό;
- μ. Πόσο κάνει αυτή _____ ομπρέλα;
- ν. Θέλω _____ μπουκάλι νερό.
- ξ. Πού είναι _____ Νίκος;
- ο. _____ εισιτήριο για Παρίσι ήταν πολύ ακριβό.
- π. Πόσο κάνει _____ σπίτι στη Θεσσαλονίκη;
- ρ. Ξέρεις _____ κυρία Άννα;
- σ. Έχω _____ παιδί, που πηγαίνει στην Α' τάξη του Γυμνασίου.
- τ. Χθες είδα _____ αγόρι, που νομίζω πως είναι συμμαθητής σου!
4. Να υπογραμμίσετε τους τύπους του **οριστικού άρθρου** και να κυκλώσετε τους **αδύνατους τύπους** της προσωπικής αντωνυμίας γ' προσώπου:
- α. Να το αγοράσεις αυτό το περιοδικό, είναι το καλύτερο!
- β. Καθώς αποχαιρετούσε τη μαμά της, τη φίλησε σταυρωτά μην μπορώντας να συγκρατήσει τα δάκρυά της.
- γ. Θα σ' το φέρω, μόλις φτάσω στον σταθμό. Ελπίζω να σε προλάβω.
- δ. Τον χάρδευε για ώρα με τα γερασμένα χέρια της.
- ε. Μόλις άκουσε για το τροχαίο, φοβήθηκε πως δεν θα τον ξανάβλεπε τον γιο της.
- στ. Αγαπούσε τις καλές τέχνες και τα γράμματα, γι' αυτό οι φίλοι του τον θεωρούσαν φιλότεχνο.
- ζ. Είναι εριστικός και οξύθυμος και του αρέσει να τσακώνεται διαρκώς.
- η. Το ταμείο της ενορίας μας συγκέντρωσε αρκετά χρήματα και τα δώρισε σε ιδρύματα για ανάπηρα παιδιά.
- θ. Τα αγαπούσε όλα τα ζώα. Πάντοτε τάζε τα αδέσποτα της γειτονιάς μας.
- ι. Της άρεσε να την κολακεύουν με ωραία λόγια για την εμφάνισή της.
- κ. Ήταν μισοπεθαμένος από την πείνα και τη δίψα. Του έδωσα αμέσως ένα κομμάτι ψωμί και το καταβρόχθισε μεμιάς.
5. Στις παρακάτω προτάσεις να υπογραμμίσετε το **αόριστο άρθρο** ένας, μια/ μία, ένα και να κυκλώσετε το **αριθμητικό επίθετο** ένας, μία, ένα:
- α. Μέσα σε μία στιγμή έχασε όλη του την περιουσία εξαιτίας ενός λάθους.
- β. Μία άγνωστη κυρία την πλησίασε και της ζήτησε βοήθεια.
- γ. Μια φορά κι έναν καιρό ζούσε μια καλή και όμορφη αλλά πολύ φτωχή κοπέλα.
- δ. Αποφάσισε να αποσυρθεί από την ενεργό δράση μετά από μία ένδοξη πορεία.
- ε. Η Μαίρη αποφάσισε να αγοράσει μία φούστα και όχι περισσότερες, όπως είχε πει αρχικά.
- στ. Ο δήμαρχος μάς ζήτησε να κρατήσουμε ενός λεπτού σιγή στη μνήμη των αδικοχαμένων συμπολιτών μας.

Γ. Τα ουσιαστικά*

1

1. Από τα παρακάτω ουσιαστικά, να κυκλώσετε τα **κοινά** και να υπογραμμίσετε τα **κύρια**:

ποτάμι, γέφυρα, Τετάρτη, Αύγουστος, γυναίκα, Πννειός,
μαργαρίτα, Μαργαρίτα, Μεσολόγγι, ξίφος, σιωπή

2. Από τα παρακάτω ουσιαστικά, να κυκλώσετε τα **συγκεκριμένα** και να υπογραμμίσετε τα **αφηρημένα**:

πεταλούδα, ψωμί, κτήμα, ειρήνη, ελευθερία, αρετή, θάλασσα,
πάροδος, σώμα, ευτυχία, βιβλίο

3. Από τα παρακάτω ουσιαστικά, να κυκλώσετε τα **ισοσύλλαβα** και να υπογραμμίσετε τα **ανισοσύλλαβα**:

μαθητής, μανάβης, τραγουδιστής, γαλατάς, λέξη, κόμμα, πέτρα, σφουγγαράς, παράμετρος,
μενεξές, δέντρο, κήπος, κάθισμα, όνομα, σβήσιμο, μωρό, λάθος, ζήτημα, μεζές, ύφασμα

4. Να μεταφέρετε τα ουσιαστικά στην **ίδια πτώση** του **άλλου αριθμού**:

ο άνθρωπος		των καρεκλών	
του στρατιώτη		του βαψίματος	
τη θάλασσα		το παιδί	
τον κανόνα		τις εποχές	
η κάθοδος		οι θεραπείες	
τους πολεμιστές		της μεθόδου	
των πράξεων		των διώξεων	

5. Να συμπληρώσετε τον παρακάτω πίνακα, όπως στο παράδειγμα:

Όνομ. Ενεστώτα	Γενική Ενικού	Γενική Πληθυντικού	Αιτιατική Πληθυντικού
η τιμή	της τιμής	των τιμών	τις τιμές
η αλήθεια			
η κυβέρνηση			
η βάση			
η άποψη			

* Μελετήστε «Τα ουσιαστικά».
Βιβλίο Σύγχρονη Ελληνική Γραμματική, εκδ. Αρνός.

η διάλεκτος			
η έξοδος			
η χερσόνησος			
η μοναξιά			
η διάμετρος			
η εντύπωση			
η δουλειά			
η βιβλιογραφία			

6. Στις παρακάτω φράσεις να **μεταφέρετε τα ουσιαστικά** στον **άλλο αριθμό**:

- α.** Ο αφρός της θάλασσας → _____
- β.** Ο κανόνας της τάξης → _____
- γ.** Ο καθηγητής του πανεπιστημίου → _____
- δ.** Η προσωπικότητα του ατόμου → _____
- ε.** Ο ιδιοκτήτης του λαχανόκηπου → _____
- στ.** Ο ψαράς του νησιού → _____
- ζ.** Το προϊόν του καταστήματος → _____
- η.** Το καθήκον του μαθητή → _____
- θ.** Η τιμή του κρέατος → _____
- ι.** Η μέθοδος του προβλήματος → _____

7. Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω προτάσεων βάζοντας **τη λέξη** που δίνεται στην παρένθεση **στον σωστό τύπο**:

- α.** Πήγαμε να συγχαρούμε _____ (η νθοποιός) για την ερμηνεία της.
- β.** Τα ονόματα _____ (η οδός) δεν διαβάζονται εύκολα.
- γ.** Στη Χημεία της Γ' Γυμνασίου οι μαθητές διδάσκονται _____ (το οξύ), τις βάσεις και τα άλατα.
- δ.** Στις εθνικές _____ (η επέτειος) διακόπτεται η κυκλοφορία των οχημάτων.
- ε.** _____ (το δόρυ) των Σπαρτιατών φόβισαν τους Αθηναίους στρατιώτες.
- στ.** Η πρωτοβουλία _____ (ο πρύτανης) για παράταση _____ (η εξέταση) δεν βρήκε σύμφωνους τους φοιτητές.
- ζ.** Παρακαλώ, προχωρήστε προς _____ (η έξοδος) κινδύνου.
- η.** Η δασκάλα ρώτησε τους μαθητές για _____ (το πέλαγος) της Ελλάδας.
- θ.** Ξεχάστηκε και δεν κοίταξε την ημερομηνία λήξης _____ (το γάλα).

- ι. Όταν ο Περσέας αντίκρισε το κεφάλι _____ (το τέρας), τρόμαξε.
- κ. Να χωρίσετε το κείμενο σε _____ (η παράγραφος) και για καθεμία από αυτές να δώσετε έναν _____ (ο πλαγιότιτλος).
- λ. Παλιά θέριζαν _____ (το στάχυ) με _____ (το δρεπάνι).
- μ. Η αρχή είναι το ήμισυ _____ (το παν), λένε.
- ν. Εξαιτίας των πολλών καταχρήσεων έπαθε κίρρωση _____ (το ήπαρ).
- ξ. Απέτυχε, καθώς δεν έλαβε υπόψη της όλες _____ (η παράμετρος).

8. Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω προτάσεων επιλέγοντας την κατάλληλη λέξη και βάζοντάς τη στον σωστό τύπο:

η εγκύκλιος, το συμφέρον, ο Σωκράτης, το μέλι, η Σύνοδος,
ο πατέρας, το φως, το σύμπαν, η κάθοδος, το ύδωρ

- α. Ο αγιασμός _____ θα πραγματοποιηθεί αύριο στις 11.00 το πρωί στο λιμάνι.
- β. Η Απολογία _____ θεωρείται ένα από τα πιο γνωστά έργα του Πλάτωνα.
- γ. Μία από τις συνέπειες _____ των Δωριέων ήταν η κατάρρευση του μυκηναϊκού πολιτισμού.
- δ. Οι νεόνυμφοι επέλεξαν τη Βενετία για μήνα _____.
- ε. Οι θεωρίες για τη δημιουργία _____ είναι πολλές.
- στ. Ο πλανήτης Kepler 186f απέχει 490 έτη _____ από τον πλανήτη Γη.
- ζ. Η λειτουργία των Δημοτικών σχολείων καθορίζεται από τη σχετική _____ του Υπουργείου Παιδείας.
- η. Ο δικηγόρος αναλαμβάνει να προασπίσει _____ της εταιρείας που εκπροσωπεί.
- θ. Στην ταυτότητά του δεν αναγραφόταν το όνομα _____.
- ι. Στις Οικουμενικές _____ της Εκκλησίας αντιμετωπίζονταν ζητήματα θρησκευτικών αιρέσεων.

9. Να σχηματίσετε φράσεις γράφοντας το δεύτερο ουσιαστικό στη γενική ενικού ή πληθυντικού αριθμού, ανάλογα με το ζητούμενο στην παρένθεση:

- α. η απαγγελία - το ποίημα (ενικός) → _____
- β. η αιχμή - το δόρυ (ενικός) → _____
- γ. οι κορυφές - η καπνοδόχος (πληθυντικός) → _____
- δ. το θέρισμα - το στάχυ (πληθυντικός) → _____
- ε. η μελοποίηση - το ποίημα (ενικός) → _____
- στ. η ανατροπή - το καθεστώς (ενικός) → _____

- ζ. οι επιχειρήσεις - ο καφετζής (πληθυντικός) → _____
- η. η ρύπανση - η πόλη (πληθυντικός) → _____
- θ. η ψήφος - ο δημότης (ενικός) → _____
- ι. η απαγόρευση - η έξοδος (ενικός) → _____
- κ. τα άνθη - η αμυγδαλιά (πληθυντικός) → _____
- λ. η άφιξη - ο πρέσβης (πληθυντικός) → _____
- μ. η θλάση - ο μυσ (ενικός) → _____
- ν. η διοργάνωση - η ημερίδα (πληθυντικός) → _____
- ξ. η έπαρση - η σημαία (πληθυντικός) → _____

10. Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω λέξεων βάζοντας τα **κατάλληλα γράμματα** και να τονίσετε, όπου χρειάζεται:

δάκρ___α, αγκ___νας, ασχήμ___α, αφέλ___α, κηδεμ___νας, διεύθ___νση, σωτ___ρας,
 ελαι___νας, βράδ___, Καλυψ___, βράδ___α, αυτοκράτ___ρας, καύσ___νας, στάχ___,
 χαμομ___λι, Ξυπνητ___ρι, Απόλλ___νας, αγ___νας, νικ___τής, θ___της, δύσπν___α,
 χλαμ___δα, Ψηλορ___της, μέλ___σα, υπολογ___στής, δαν___στής, πατρι___της,
 δημ___της, προδ___της, β___μός, κα___μός, ξενιτ___μός, πραμάτ___α, δίχτ___,
 στάχ___α, λατρ___α, οξ___, δουλ___ά, νοικοκυρ___ό, δάκρ___, μαντ___λα, διχτ___ών,
 σειρ___να, Αστυπάλ___α, έμβρ___ο, μαρτ___ριο

11. Να κλίνετε τα παρακάτω ουσιαστικά και στους **δύο αριθμούς**:

ο αντίλαλος, ο βαρκάρης, ο πρύτανης, ο πρέσβης, ο βοριάς, ο μυσ, η πειθώ,
 η λεωφόρος, η σύνταξη, η παράγραφος, η αυλαία, το σύννεφο, το καλοκαίρι,
 το δίχτυ, το πυρ, το ράψιμο

4 ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΥ

1. Να γράψετε τουλάχιστον ένα **συνώνυμο** και ένα **αντώνυμο** για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις. Αξιοποιήστε τον κατάλογο **Συνωνύμων Αντωνύμων** στη σελ. 343 του βιβλίου:

Λέξεις	Συνώνυμα	Αντώνυμα
αγανακτώ		
αγοράζω		
αδημονώ		
αδιαφορώ		

1

αιωρούμαι		
ακυρώνω		
αναζωογονώ		
αναθεωρώ		
αναιρώ		
αναμένεται		
ανέχομαι		
απαγγέλλω		
αποπροσανατολίζω		
αποστασιοποιούμαι		
αποσύρω		

2. Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω προτάσεων επιλέγοντας την κατάλληλη λέξη από την **Άσκηση 1**:

- α. Λόγω της έντονης βροχόπτωσης, _____ η παράσταση Προμηθέας Δεσμώτης.
- β. Ο διευθυντής _____ τέτοιες συμπεριφορές εν ώρα εργασίας!
- γ. Ο υποψήφιος _____ τη συμμετοχή του από τον διαγωνισμό ξαφνικά.
- δ. Οι γονείς του _____ για τα θέλω και τις επιθυμίες του.
- ε. Τόσο καιρό παρέβλεπα τα καμώματά σου, είπε η μητέρα, αλλά τώρα πια _____ !
- στ. _____ έντονη κακοκαιρία στην Αττική από το βράδυ της Δευτέρας.
- ζ. Ανέβηκε στη σκηνή, για να _____ ένα ποίημα για την 28^η Οκτωβρίου.
- η. Τις τελευταίες μέρες _____ στην ατμόσφαιρα σωματίδια σκόνης.
- θ. Οι καταναλωτές συχνά _____ πράγματα που δεν έχει ανάγκη.
- ι. Η γυμναστική _____ σώμα και πνεύμα.

3. Να επιλέξετε πέντε (5) λέξεις από την **Άσκηση 1** και να γράψετε ένα μικρό κείμενο, στο οποίο να φαίνεται η σημασία τους.

5 ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΛΟΓΟΥ

1

Σύνταξη άρθρου

> Ορισμός

Το **άρθρο** είναι κείμενο ειδησεογραφικού συνήθως χαρακτήρα που δημοσιεύεται στον γραπτό ή ηλεκτρονικό τύπο (εφημερίδα, περιοδικό, διαδικτυο).

> Χαρακτηριστικά

- ▶ Ο αρθρογράφος αφορμάται από ένα γεγονός της επικαιρότητας και έχει σκοπό να πληροφορήσει ή και να σχολιάσει.
- ▶ Το θέμα του είναι γενικού ενδιαφέροντος: πολιτικό, κοινωνικό, οικονομικό κ.ά.
- ▶ Όταν πρόκειται να δημοσιευτεί σε εφημερίδα ή περιοδικό, το **ύφος** πρέπει να είναι **σοβαρό, αντικειμενικό, απρόσωπο** και να χρησιμοποιείται **γ' ενικό ή πληθυντικό** πρόσωπο. Αντίθετα, όταν πρόκειται να δημοσιευτεί στη σχολική εφημερίδα, το ύφος πρέπει να είναι **απλό και οικείο** και να χρησιμοποιείται **γ' αλλά και α' πρόσωπο ενικού και πληθυντικού**.

> Δομή

- ▶ **Τίτλος:** πρέπει να είναι σύντομος, περιεκτικός και έξυπνος, για να κεντρίσει το ενδιαφέρον του αναγνώστη.
- ▶ **Πρόλογος:** δηλώνεται το θέμα του άρθρου.
- ▶ **Κύριο Μέρος:** δίνονται όλες οι πληροφορίες και σχολιάζεται το θέμα χωρισμένο σε παραγράφους.
- ▶ **Επίλογος:** περιλαμβάνεται το **συμπέρασμα**, που τελειώνει την παρουσίαση του θέματος, δηλαδή, μια μικρή περίληψη όσων έχουν ειπωθεί παραπάνω ή προτείνονται **λύσεις**.
- ▶ **Υπογραφή συντάκτη**
- ▶ Αν θέλουμε, συνοδεύουμε το άρθρο μας με μια σχετική φωτογραφία, σκίτσο ή ζωγραφιά.

> Παράδειγμα άρθρου

1

Αναβάθμιση στάσεων και στεγάστρων

ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ αναβαθμισμένοι θα είναι σε λίγο καιρό οι δρόμοι της πόλης της Πάφου, με αφορμή τις βελτιώσεις που σχεδιάζει η Δημοτική Αρχή στο θέμα των στάσεων των δημοσίων συγκοινωνιών. Συνολικά 120 στάσεις λεωφορείων σε όλη την πόλη θα αλλάξουν εντελώς όψη αποκτώντας ένα νέου τύπου στέγαστρο, που, σύμφωνα με τους αρμόδιους, θα αποτελεί ευχάριστη έκπληξη από άποψη εμφάνισης και αισθητικής.

Οι αλλαγές εισέρχονται πλέον στο τελικό στάδιό τους και ο δήμαρχος Πάφου, Σάββας Βέργος, είχε χθες συνάντηση με εμπλεκόμενους φορείς της πόλης, τους οποίους και ενημέρωσε για τις αλλαγές που επέρχονται. Ο δήμαρχος δήλωσε στη «Φ» ότι όλα είναι πλέον έτοιμα για την προκήρυξη των προσφορών για την κατασκευή και τοποθέτηση των νέων αυτών στάσεων.

«Η διαδικασία μπορεί να χαρακτηριστεί πρωτοποριακή», υποστήριξε, «δεδομένου ότι έχει την ιδιαιτερότητα ότι ο πλειοδότης θα κληθεί να αναλάβει και το κατασκευαστικό σκέλος της υπόθεσης, αλλά και το εμπορικό. Θα υποχρεούται δηλαδή βάσει των προσφορών να προχωρήσει και στην κατασκευή των νέου τύπου στεγάστρων στις στάσεις λεωφορείων, αλλά και την εμπορική εκμετάλλευσή τους».

Ντόρα Χριστοδούλου

Σ' ένα **άρθρο** περίπου 100-120 λέξεων, που θα δημοσιευτεί στην εφημερίδα του σχολείου σας, να γράψετε τους **λόγους για τους οποίους πιστεύετε πως είναι σημαντικό** τα παιδιά να μαθαίνουν από μικρή ηλικία **να προστατεύουν το φυσικό περιβάλλον. Μην ξεχάσετε να βάλετε τίτλο!**

Απαντήσεις και Λύσεις των ασκήσεων της **1ης Ενότητας** βρίσκονται στο

6 ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1

Κείμενο: *Ανανεώσιμοι φυσικοί και ενεργειακοί πόροι*

Οι σημερινοί άνθρωποι καταναλώνουν πολλούς από τους φυσικούς πόρους τόσο γρήγορα, που η φύση δεν προλαβαίνει να τους ξαναδημιουργήσει. Πώς θα ζήσουν οι επόμενες γενιές ανθρώπων, αν **εξαντληθούν** αυτοί οι φυσικοί πόροι; Επιπλέον, όπως χρησιμοποιούμε αυτούς τους φυσικούς πόρους, **ρυπαίνουμε** το περιβάλλον. Πώς θα ζήσουμε εμείς καλά και οι επόμενες γενιές καλύτερα, αν καταστρέψουμε το φυσικό μας περιβάλλον;

Ας σκεφτούμε καλύτερα, λοιπόν, πώς φτάσαμε σε αυτό το σημείο, για να μπορέσουμε **να καταλάβουμε** καλύτερα τι μπορούμε και πρέπει να κάνουμε, και ας αναρωτηθούμε γιατί δεν το κάνουμε ακόμη ή δεν το κάνουμε όσο γρήγορα πρέπει.

Είναι χρήσιμο να γνωρίζουμε ότι η κατάσταση που αντιμετωπίζουμε σήμερα δεν ήταν πάντα έτσι. Για χιλιάδες χρόνια, σε ολόκληρο τον κόσμο, οι περισσότεροι άνθρωποι ζούσαν φτωχικά σε μικρά χωριά και σε μέρη όπου υπήρχε τρεχούμενο νερό και φυσούσαν άνεμοι. Κατανάλωναν λίγα πράγματα, ικανοποιώντας τις πιο βασικές ανάγκες τους, και το έκαναν με τρόπο που δεν έκανε κακό στο φυσικό περιβάλλον τους, γιατί ανακύκλωναν σχεδόν τα πάντα και χρησιμοποιούσαν σχεδόν αποκλειστικά ανανεώσιμους πόρους.

Όμως, εδώ και δύο αιώνες περίπου άρχισε μια πολύ μεγάλη αλλαγή, γνωστή και ως *Βιομηχανική Επανάσταση*. Σε μερικές χώρες αρχικά, οι άνθρωποι ανακάλυψαν πρώτα τον ατμό και κατασκεύασαν τις ατμομηχανές, έπειτα τον ηλεκτρισμό και τις ηλεκτρικές μηχανές. Με τις μηχανές αυτές, που είχαν πολύ μεγαλύτερη δύναμη από τα ζώα, μπορούσαν να φτιάξουν πολύ περισσότερα, καλύτερα και φτηνότερα προϊόντα και να βελτιώσουν τη ζωή τους.

Για την παραγωγή, όμως, όλων αυτών των θαυμαστών πραγμάτων, που μεγάλωσαν και βελτίωσαν πάρα πολύ τη ζωή μας, απαιτούνται ολοένα περισσότερα μέταλλα και ενέργεια, που μάθαμε να τα παίρνουμε από μη ανανεώσιμους ορυκτούς φυσικούς πόρους. Βεβαίως, για τα μέταλλα δεν μπορούσαμε να κάνουμε αλλιώς. Αλλά εγκαταλείψαμε και τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, γιατί δεν μπορούσαμε ή δεν θελήσαμε να αντιμετωπίσουμε την **ιδιορρυθμία** τους.

Για να βελτιώσουμε τη ζωή μας, μπορούμε και πρέπει να αλλάξουμε πολλά πράγματα στη χρήση των μη ανανεώσιμων φυσικών πόρων:

- ▶ Μπορούμε και πρέπει να περιορίσουμε τη σπατάλη και να καταναλώνουμε μόνο όσα προϊόντα έχουμε πραγματικά ανάγκη. Γιατί να επηρεαζόμαστε από τις διαφημίσεις ή από το τι κάνουν οι άλλοι (φίλοι, συγγενείς, γείτονες...); Γιατί να αγοράζουμε πράγματα που δεν τα χρειαζόμαστε ή να πετάμε εκείνα που μπορούμε να τα χρησιμοποιήσουμε για αρκετό καιρό ακόμα;
- ▶ Μπορούμε και πρέπει να ανακυκλώνουμε όσα υλικά γίνεται –όπως το γυαλί ή το χαρτί– και κυρίως τα μέταλλα, που τα παίρνουμε από μη ανανεώσιμους φυσικούς πόρους. Γιατί να πετάμε τα μεταλλικά κουτιά, τα γυάλινα μπουκάλια, τα χάρτινα είδη (εφημερίδες, περιοδικά...), αντί να τα επιστρέφουμε, για να ξαναχρησιμοποιηθούν; Γιατί να μη φτιάχνουμε όλα τα προϊόντα έτσι, ώστε όλα τα υλικά τους να μπορούν να ανακυκλωθούν; Η ζωή μας μπορεί να γίνει πολύ καλύτερη. Το κακό είναι ότι οι άνθρωποι παγιδεύονται σε

1

αυτό που έχουν δημιουργήσει και φοβούνται τις αλλαγές. Αλλά οι νέοι και οι νέες, που έχουν τη ζωή μπροστά τους και μπορούν να καταλάβουν καλύτερα τους κινδύνους που μας απειλούν, οφείλουν να δείξουν μεγαλύτερη τόλμη και αποφασιστικότητα και **να απαιτήσουν** από τους μεγαλύτερους να κάνουν το ίδιο.

Παπαγιαννάκης Λ., *Ανιχνεύοντας το Σήμερα*,
Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2002 (διασκευή)

Το Κριτήριο Αξιολόγησης, με τις εκφωνήσεις και τις απαντήσεις του,
βρίσκονται στο

